

FILOZOFICKÁ FAKULTA K POCTĚ BRNĚNSKÉ THÁLIE

Patří k pokrokovým tradicím brněnské univerzity, že se od svého vzniku podílela jak na vědeckém dění v širokém měřítku celostátním a mezinárodním, tak od samého začátku spoluvytvářela konkrétní podobu denního života města i kraje, v nichž působí. Filozofická fakulta se stala od počátku dvacátých let přímou součástí kulturního života města Brna a značnou měrou participovala na intenzitě kulturního ruchu někdejší země Moravskoslezské, v poválečných letech pak moravských krajů a její akční radius vyzařuje — v různé intenzitě — do celého státu.

Třebaže divadelní věda — teatrologie — je příliš mladou disciplínou, abychom se s ní setkali jako s konstituovaným oborem na filozofických fakultách ČSR v období mezi dvěma válkami, přece divadlo a drama je součástí vědeckého zájmu pedagogů i na filozofické fakultě tehdejší Masarykovy univerzity v Brně, stejně tak jako účast profesorů i studentů na divadelním životě Brna. V oblasti teorie divadla nemůžeme pominout jméno v českém divadelněvědném bádání svou zakladatelskou úlohou mimořádně významné: Otakar Zich v letech 1920—1924 působil na filosofické fakultě v Brně a ve svých přednáškách o poetice probíral i problematiku dramatu a divadla. Nepochybně také zde se rodily a krystalizovaly úvahy, vedoucí k jeho *Estetice dramatických umění* (1931). Je těžké prokazovat tu přímý vztah k brněnskému divadelnímu životu té doby, stejně jako v případě Stanislava Součka, který jako profesor starší české literatury se věnoval českému lidovému divadlu baroknímu, zatímco autor největší české shakespearovské monografie, anglista František Chudoba byl, alespoň někdy, konsultantem při realizaci některé z her Shakespearových. Prokazatelné je to u muzikologů, kteří, počínaje Vladimírem Helfertem byli příležitostnými poradci ve sféře operních inscenací zdejšího divadla. Zcela jednoznačné je to u kla-

sického filologa Ferdinanda Stiebitze, který ve třicátých letech, jako vynikající moderní tlumočnick velikosti antické dramatické kultury, spolupracoval s pokrokovou částí mladé divadelnické generace, Alšem Podhorským a Josefem Skřivanem.

V divadelní kritice té doby byli činní dva profesori filozofické fakulty. Josef Ludvík Fischer, filozof, jako spolupracovník Václavkova *Indexu* i později denního tisku sledoval brněnskou činohru celá třicátá léta, Jan Krejčí, germanista, dvojnásobný rektor, referoval po celých dvacet let do *Národní politiky* a divadelního života v Brně se účastnil jako předseda Dramatického svazu. Příležitostně se objevují divadelní recenze i v bohaté činnosti Arna Nováka, na něhož vzpomínají především absolventi dramatického oddělení brněnské konzervatoře, kde jim přednášel kapitoly z dějin divadla a dramatu. Divadelní referáty v *Lidových novinách* se z té doby objevují i v bibliografii romanisty Vladimíra Stupky. Nevzpomenout nelze dlouholeté organizační působení docenta brněnské bohemistiky Aloise Gregora ve funkci jednatele Družstva Českého národního divadla v Brně a přímo v lůně praxe pozdějšího pedagoga brněnské muzikologie Josefa Burjanka, který ke konci 30. let dělal tajemníka řediteli Zemského divadla Václavu Jiřikovskému a těsně po válce se účastnil obnovování provozu opery.

Musíme-li zůstat jen u neúplného výčtu těch, kteří se v meziválečné době podíleli na kvalitě a intenzitě divadelního života Brna, pak výčet vztahů filozofické fakulty k poválečnému divadelnictví svého města může být jen opravdu obrysový a náznakový. Vždyť v průběhu oněch bezmála čtyřiceti let se všechno proměnilo až do základů. Rozšířila se divadelní síť Brna, vzrostl počet souborů, na přelomu čtyřicátých a padesátých let se divadlu dostávalo mimořádně důležitého společenského poslání a třebaže během let se v rodině dramatických umění přesunul důraz masového působení na televizi, divadelní kultura Brna zůstala na vysoké úrovni. Také nároky na vztah vysokých škol k bouřlivě se rozvíjícímu životu socialistické společnosti vzrostly a zatímco dříve byla mimovědecká a nepedagogická společenská činnost u pedagogů vysokých škol více méně trpěna, nyní je podporována a žádoucí.

Především je třeba zdůraznit poválečné konstituování divadelní vědy na filozofické fakultě v Brně jako studijního oboru. Je to zásluhou Franka Wollmana, který už závěrem 30. let věnoval v přednáškách a seminářích soustavnou pozornost nejen slovanskému, ale především sovětskému divadlu — jeho teorii i praxi, kterou měl možnost v Moskvě poznat. Řada praktických divadelníků získala studiem ve Wollmanově divadelním semináři teatrologické vzdělání a stávala se oporou rozvíjejícího se socialistického divadelnictví. Připomeňme namátkou jména jako Miroslav Pavlovský, Jaroslav Pokorný, Josef Balvín, Ladislav Panovec, Libor Pleva, Mojmíra Janišová, Věra Střelcová-Wasserbaurová, z mladších let pak Ivo Osolobě, Jiří Ptáček, Petr Adler aj. Wollman se stal na

čas nejen členem umělecké rady Zemského divadla, ale i prvním děkanem divadelní fakulty Janáčkovy akademie múzických umění. Jeho zakladatelský podíl je vyjádřen i jmény jeho žáků, kteří se stali trvalými členy pedagogického sboru nové vysoké školy, nebo jako externisté zde na čas působili. *Karel Bundálek*, pozdější prorektor, a *Zdeněk Srna*, který po desetiletém působení přešel na fil. fakultu, zde přednášejí nepřetržitě už více než 30 let, externě po určitý čas zde působili *Dušan Jeřábek*, který je rovněž absolventem hereckého oboru brněnské konzervatoře a má hereckou praxi v poválečném Svobodném divadle, *Artur Závodský*, jemuž se nejednou nabízel možnost stát se funkcionářem a pedagogem této školy, dále *Jiří Levý*, *Lubomír Bartoš*, *Karel Ohnesorg*, *Jaroslava Pačesová*, *Hugo Široký* a další. A protože absolventi hereckých kateder JAMU tvoří dnes už podstatnou část nejen souboru činohry Státního divadla, ale i ostatních scén města, je i v tomto případě možno hovořit o nemalé účasti filozofické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně na formování divadelního života v Brně.

V počátku 60. let *Artur Závodský* obnovil divadelní vědu opět na fakultě a během let vyšla odtud řada absolventů, kteří se v současné době podílejí jak na umělecké tváři současného divadla, tak i na kritice a teorii. Připomeňme jména jako *Mojmír Weimann*, *Jiří Daněk*, *Miroslav Plešák*, *Svatopluk Vála*, *Vladimír Kelbl*, *Pavel Aujezdský*, *Petr Oslzlý* aj., většinou představitelé progresivních cest českého divadla dneška, v oblasti teorie a kritiky jmenujme namátkou *Ladislav Soldán*, *Eugenie Dufková*, *Eva Vítová*, *Vít Závodský*, *Libuše Zbořilová* — a vedle toho i řadu teatrologů ze Slovenska, jimž alma mater udělila doktoráty — *Richard Blech*, *Anton Kret*, *Marian Mikola*, *Milan Polák*, *Stanislav Vrbka* aj. Obor divadelní a filmové vědy, jak dnes zní název teatrologie v oficiální nomenklatuře, opsal na filozofické fakultě UJEP za poslední čtvrtstoletí vývojový oblouk. Od studijní specializace bohemistů koncem 50. let dokázal *Artur Závodský* vybudovat a po deset let vést katedru divadelní vědy a filmové vědy společně s oborem slovanských literatur. V 70. letech byla včleněna jako oddělení divadelní a filmové vědy do katedry věd o umění, a to po profesorově odchodu převzal *Zdeněk Srna*. Počátkem let 80. stal se obor divadelní a filmové vědy opět specializací bohemistiky spolu s rozšiřovacím studiem pro studenty kteréhokoliv oboru, jež se na fakultě studují.

Při všech svých proměnách je brněnská teatrologie považována za specificky osobitou školu pokračující ve Wollmanově odkazu a tři vydané svazky *Otázek divadla a filmu* (*Theatralia et cinematographica*) jsou připomínány nejen v souvislosti s dějinami brněnského a českého divadla vůbec, ale ve sféře teorie jsou pak oceňovány v evropském ba i zámořském odborném tisku. Je to pracoviště, které stále ještě spojuje filozofickou fakultu s divadelním i filmovým životem města — s brněnskou Thálií. V současnosti se podílí nejen na vědeckých úkolech státních plánů, v nichž

fakulta vykazuje oblast svého vědeckého přínosu společnosti, ale i na bohatém životě divadelním — a to nemalým podílem účasti studentské.

Divadlo a drama není ovšem jen doménou specializovaného oboru, ale věnuje se mu pozornost na většině oborů, jež se na filozofické fakultě pěstují, a to nejen v rovině odborně vědecké, ale stává se i součástí praktické výuky — připomeňme tu např. tradici anglistiky, kde se zcela pravidelně amatérsky studují hry anglické proveniencie a realizují se v představeních obvykle na studijním soustředění na Cikháji. Divadlo je i v osobní zájmové sféře pedagogů, a mnohým patří dík kulturního Brna za aktivní podíl na realizaci mnoha koncepcí, plánů, akcí. V oblasti divadla pro mládež byl bohemista František Tenčík předním organizátorem i teoretikem, zesnulý spisovatel a dramatik Miloš Rejnuš, vědecká naděje oboru historie a do své předčasné smrti zaměstnanec filozofické fakulty spěl mezi významné české dramatiky, Jiří Levý byl nejen teoretikem — ba i praktikem — divadelního překladu, ale zároveň vyhledávanou autoritou a konsultantem divadelních realizací starých i nových překladů světového dramatu. Učitelé fakulty patří mezi přední divadelní kritiky; dramaturgové a režiséři se obracejí prakticky na všechny katedry fakulty o rady, konzultace a nezřídka i spolupráci v podobě expertiz či přednášek.

Základním smyslem tohoto monotematického sborníku je přispět ve vědecké a odborné rovině ke zkoumání vývoje brněnského divadelnictví a zároveň ukázat, jak širokému zájmu nejrůznějších oborů a pracovišť filozofické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně se těší problematika divadla a dramatu vůbec a českého zvláště. Je přirozené, že v omezeném rozsahu publikace nebylo možno prezentovat celé spektrum, ale připojená výběrová bibliografie čítající přes tři sta titulů prací diplomových a disertačních dává určitou představu. Daleko rozsáhlejší je však bibliografie studií, článků a publikací, které věnovali divadlu a dramatu členové pedagogického sboru — a nemalá část z nich je věnována brněnskému divadlu jako fenoménu, který obráží kulturní problematiku našeho života v neobyčejné šíři.

Předkládáme tedy kytici studií, převázanou stuhami bibliografie jako hold českému divadlu, které hrálo v životě našeho národa tak mimořádnou roli a v životě naší socialistické společnosti zaujímá významné místo, hold české Thálii v Brně. Připomínáme její minulost, spolupracujeme na její přítomnosti a leží nám na srdci i její budoucnost, neboť věda i umění jsou úhelnými kameny ve výchově socialistického občana.

Zdeněk Srna